

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

Микола Ткач

УКРАЇНСЬКА ЗВИЧАЄВА КУЛЬТУРА

Монографія

Київ
Видавництво Ліра-К
2018

**УДК 39(=161.2)
Т 484**

Рецензенти:

М. М. Бровко – доктор філософських наук, професор Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського;

М. К. Дмитренко – доктор філологічних наук, провідний науковий співробітник відділу української та зарубіжної фольклористики ІМФЕ НАН України;

С. Я. Ольговський – кандидат історичних наук, професор кафедри музеєзнавства і пам'ятокознавства Київського національного університету культури і мистецтв;

Ю. І. Горбань – кандидат культурології, доцент кафедри інформаційних технологій, директор наукової бібліотеки Київського національного університету культури і мистецтв.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного університету культури і мистецтв
протокол №29 від 26 квітня 2018 року*

Ткач М. М.

Т 484 Українська звичаєва культура : монографія /
М. М. Ткач. – Київ, Видавництво Ліра-К, 2018. – 592 с.

ISBN 978-617-7507-99-3

Наукове видання є наслідком тривалої праці відомого етнолога М. М. Ткача. На основі значного фахового матеріалу здійснено ґрунтовне комплексне дослідження з традиційної культури українців, зокрема звичаєвої та обрядової. Концепція автора визначається усвідомленням природи традиційної культури та особливостей її побутування в різних сферах і виявах історичного життя народу, розглядом під кутом давніх та сучасних бачень принципів розвитку буття природи і людини в ній. Аргументовано проаналізовано й теоретично визначено сутність таких ключових понять, як культура, традиція, самотність, духовність, віра, гріх, звичай, обряд, символ. У книзі подано й детально розглянуто у відповідній послідовності розширений матеріал про основні особові, родинні, обрядові, природоохоронні, побутові та громадські звичаї українців, здійснено виклад та науковий аналіз основних календарних і родинних обрядів. Весь матеріал подається з прикладами української фольклору, звичаєвості та обрядовості.

Для науковців, викладачів, студентів вищих навчальних закладів зі спеціальностей «мистецтвознавство» й «культурологія» та усіх, кого цікавить українська традиційна культура, етнологія й мова.

УДК 39(=161.2)

ISBN 978-617-7507-99-3

© Ткач М. М., 2018

© Видавництво Ліра-К, 2018

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО ВІД АВТОРА	5
ВСТУП	6
Усвідомлення культури	12
Давня віра та система вірувань	19
ЗВИЧАЄВА ТРАДИЦІЯ УКРАЇНЦІВ	52
Звичай і розвиток буття	52
Різновиди звичаїв	82
Особові звичаї.....	84
Природоохоронні звичаї.....	116
Побутові звичаї.....	139
Громадські звичаї	172
ОБРЯДОВА ТРАДИЦІЯ УКРАЇНЦІВ	225
Обряд у системі традиційного світогляду людини	225
Структура традиційного українського обряду	232
Основні чинники обрядового дійства.....	234
Основні різновиди традиційних обрядів.....	277
ОСНОВНІ КАЛЕНДАРНІ СВЯТА УКРАЇНЦІВ	278
Основний цикл зимових свят:	
Різдво, Василя, Водохреща.....	282
Свято Петра Вериги	337
Туриця (Масляна, Колодій)	340
Свято Стрітіння.....	352
День святих Харлампія та Власа.....	360
Свято Обретіння	361
Свято Явдохи	365
Свято Сорока.....	368
Свято Теплий Олекса	372
Свято Благовіщення	377
Свята Великодні: Вербна Неділя, Великдень, Радовниця.....	382
День святого Юрія.....	400

Свято Миколи Чудотворця.....	407
Зелені або Русальні свята	415
Свято Івана Купала.....	428
Свято Петра і Павла	239
Свято пророка Іллі	442
День святого Пантелеймона	444
Свято – Три Спаси.....	446
Свято – Три Пречисті.....	456
День Головосіка.....	462
Свято Семена	465
Свято Здвиження	470
Свято Покрови	473
День святого Дмитра.....	480
Свято архістратига Михайла	485
Перший цикл зимових свят:	
Катерини, Андрія, Зимового Миколи.....	487
РОДИННІ СВЯТА ТА ОБРЯДИ УКРАЇНЦІВ	514
Обряд українського весілля.....	514
Родини	546
Хрестини	554
Родини і хрестини (запис 1863 року).....	567
Порожини та пострижини	570
Похоронні обряди.....	571
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	582